

NAPREJ

„ Glasilo jugoslovanske socialno demokratične stranke „

Štev. 70.

V Ljubljani, petek dne 5. oktobra 1917.

Leto I.

Politika besed.

Ka je razkrila balkanska vojna vse grozote moderne vojne in so se nam ježili lasje ob čitanju opisov vojnih poročevalcev, takrat bi bili z velikanskim navdušenjem in odkritosrčnim odobravanjem pozdravljali izvajanja, kakršna smo slišali pred dvema dnevi iz ust našega ministra za zunanje zadeve. Takrat ko smo s strahom gledali efekt tekmovalnega oboroževanja, bi bil pravi trenotek, da vstane državnik in zakliče: Dovelj! Mislino na razorožitev, delujmo za razsodišča. Tak državnik bi bil gotovo našel v vseh narodih tako mogočno oporo, da bi bil dosegel vsaj nekaj uspeha. Ali kateri državnik je takrat mislil na take stvari? Osamljen je ostal bazilejski poziv mednarodnega proletariata, ki je slovesno proglasil vojno vojni, državniki so se pa pripravljali z mrzlično naglico na — svetovno vojno.

Četrto leto najstrašnejše vseh vojn je odprlo državnikom šele oči, da je bila pred vojna organizacija meddržavnega razmerja na prav slabih temeljih, da je treba poiskati novih. Ali preden lahko postavimo nove temelje, mora biti konec tega klanja. Kaj nam pomagajo vsi najlepši načrti za meddržavno razmerje po vojni, če se mora pa prej izpremeniti vsa Evropa v eno samo veliko grobišče, preden uniči militarizem sam sebe? Grof Czernin naj bi bil predvsem izgovoril tiste besede, ki so prvi predpogoj, da se prično uresničevati taki lepi načrti o razorožitvi in razsodišču. Teh besed ni, besed, ki bi prepričale največjega dvomljivca, da je naša vojna le obrambna vojna in ker ni več sovražnikov v deželi, smo torej pripravljeni, da se pogovorimo, in vrnemo vsakemu svoje.

Namesto takih jasnih besed pa je govoril grof Czernin še dalje o tem, kaj naj bo po vojni in povedal je, da moramo dobiti svobodo morja. Velikansko razkritje! Kaj naj pomenja to geslo, ki je izposojeno poleg tega še iz Nemčije? Kdo pa ovira v mirnih časih svobodo morja? Ali niso plule lahko naše trgovalne ladje pred letom 1914 kamorkoli so hotele? In kadar bo mir, bodo zopet

lahko križarile semintje. Svoboda morja je ogrožena le v vojni. Dokler bodo vojne, toliko časa bo svoboda morja ogrožena v vojnem času od onega, ki razpolaga s potrebnimi vojnimi sredstvi. Kdo pa naj da garancije za svobodo morja med vojno? Za mir jih pa treba ni. Torej je tudi to načelo, na katerem naj temelji bodoča organizacija sveta, le prazen nič, ki naj premoti površne ljudi.

Zastonj iščemo v Czerninovem govoru proglasitev najvažnejših načel za bodočo organizacijo sveta, proglasitev načel o samoodločevanju narodov in demokraciji. Če bi bil povedal grof Czernin namesto dolgovernih deklamacij kratko in jedrnat, da je monarhija za mir brez aneksij in kontribucij na podlagi samoodločevanja narodov,

da priznava enakopravnost vsem narodom v monarhiji, da hoče ščititi narodnostne manjšine povsod, da hoče zdemokratizirati ustavo in upravo — tedaj bi zavriskali veselja, ker bi bila taka izvajanja trdna podlaga za pogajanja, tako trdna, da bi jih ne upal odkloniti nihče. Ali grof Czernin uganja politiko praznih besed, ki pa v četrtem vojnem letu ne premoti nikogar več. Zdi se nam, da je postal grof Czernin vse preveč dovyeten učenec nemškega rajhskancelerja.

Czerninov govor je zopet jasno dokazal, da ni mogoče priti do miru s sporazumljenjem, temveč da se bo vojna nadaljevala tako dolgo, dokler ne bo ena skupina popolnoma poražena, da bo za dolgo časa izključena iz vsega svetovnega samostojnega gospodarskega življenja. Le slučaj, ki jih ni mogoče predvideti, vplivajo lahko na drugačen potek vojne, drugače pa nam je usojeno, da izpijemo kelih bridkosti do zadnje kapljice.

Vojna.

Avstrijsko vojno poročilo. Dunaj, 4. okt. (Kor. ur.) Na vzhodnem bojišču in v Albaniji neizpremenjeno. — **Italijansko bojišče:** Boji v oddelku sv. Gabriela so včeraj popuščali. Prejšnji dan smo ujeli 6 italijanskih častnikov, 407 mož in 2 zdravnika. Naši le-

talci so sestrelili 3 sovražna letala. Na tirolski fronti nobenih posebnih dogodkov. — Šef generalnega štaba.

Nemško vojno poročilo. Berlin, 4. okt. (Kor. u.) Zahodno bojišče. Arm. skup. prestol. Rupprehta Bavarskega: Včerajšnje bojno delovanje sovražnika v Flandriji je bilo enako delovanju prejšnjih dni: Močan oženj globoko v ozemlje za našimi pozicijami in na belgijske kraje proti posameznim oddelkom naše bojne zone, ki se je v središču bojne fronte zgostil v silen učinek. Ponoči je trajal silni artiljerijski boj z nezmanjšano silo med gozdom Houthouister do Lyse. Danes zjutraj se je stopnjeval v bobnajoči oženj. Z močnimi angleškimi napadi v loku okolo Yperna se je razvnela bitka v Flandriji iznova. Pri drugih armadah je bilo bojno delovanje čez dan slabotnejše zaradi slabega opazovanja, šele proti večeru je oživelo. — Arm. skup. nemškega cesarjeviča: Na vzhodnem bregu Moze je pričelo na večer ob višini 344 vzhodno od Samogneuxa najmočnejše obstreljevanje. V globokih vrstah so kinalu nato pričeli Francozi napadati, da si osvoje pozicije, ki smo jih mi tam zavojevali. Napad se je izjalovil v obrambnem ognju naše artiljerije in ob vztrajnem odporu Virmberžanov. — Armadna skupina vojvode Albrehta Virmberskega: Živahni artiljerijski boji so se razvili od časa do časa zapadno od Mozele in v Sundgavu. Napadov ni bilo. — Vzhodno bojišče: Pri Jakobštatu, Dvinskem in ob Zbruču in ob Donavi pri Galacu je naraščalo od časa do časa bojno delovanje. Poizvedovalni boji so potekali za nas večkrat uspešno. — **Macedonska fronta:** Položaj neizpremenjen. — Prvi gen. kvart. mojster: von Ludendorff.

Italijansko vojno poročilo z dne 4. oktobra: Zvečer do včeraj popoldne je neprenehoma trajalo bojno delovanje na zapadnem pobočju hriba sv. Gabriela. Ponovni napadi sovražnikov so se zlomili v našem ognju. Srečen slučaj nam je prinesel 4 sovražne častnike in 22 mož, ki so bili v neki jami. V odseku Rancogliano smo pri posrečenem nenadnem napadu vjeli 27 mož. Na ostali fronti običajno delovanje obeh artiljerij. Sovražno

LISTEK.

A. P. Čehov:

Neuspeh.

Poslovenil Srečko Puncer.

Ilija Sergiječ-Peplov in njegova žena Kleopatra Petrovna sta stala pri vratih in željno poslušala. Za vratmi, v mali sobici, se je očitno govorilo o ljubezni; razkrivala sta si jo njuna hči Nataša in učitelj okrajne šole Ščupkin.

Ulovi se! — je zašepetal Peplov, drhteč nestrpnosti in si mel roke. — Pazi, Petrovna, ko nehata govoriti v čuvstvih, snemi s stene sveto podobo in pojdeva ju blagoslavljat... Presenetiva ju... Blagoslov s sveto podobo je posvečen in nerazrušljiv... Ne izvi je se več, ako tudi toži.

Za durmi pa se je vršil sledeči govor: — Ne bodite tako nagajivi — je rekel Ščupkin, zažigajoč si žveplenko ob svojih kockasto risanih hlačah. Jaz vam res nisem pisal nobenih pisem!

— Kako pak! Kakor da bi ne poznala vaše pisave! — se je hihitala devica, umerjeno hreščeč in se venomer ogledavala v zrcalu.

— Takoj sem spoznala! Kako ste čudni. Učitelj lepopsija, pisava pa taka kakor bi praskala koklja. Kako neki učite pisati, ko sami tako čečkate?

Hm!... To ni nič. Pri lepopsiju ni glavno pisava, ampak to, da se učenci ne spozabijo. Tega udariš z ravnilom po glavi, onega naženeš klečat... Ah, kaj pisava! Pusto delo: Nekrasov je bil pisatelj, a je vestno pazil, kako je pisal. V zbranih spisih so pokazali njegovo pisavo.

— O, Nekrasov in vi... (vzdih). Pisatelja bi z veseljem poročila. Vedno bi mi pisal stihe v spomin!

— Stihov vam tudi jaz lahko napišem, ako želite.

— O čem neki bi mogli vi pisati?

— O ljubezni... o čuvstvih... vaših očeh... Kadar prečitam, boste omamljeni... Solze vas polijejo! No, in če vam napišem res pesniške verze, ali mi boste dovolili, da Vam poljubim roko?

— Velika važnost!... Če mi jo prav sedaj poljubite!

Ščupkin je skočil po konci, razprl široko oči, sklonil se k mehki, po jajčnem milu dišeči ročici.

— Snemi sveto podobo — je požuril Peplov, sunil s komolcem svojo ženo, bled od razburjenja in si zapenjal suknjo. — Pojdiva! No!

Niti za trenotek se ni obotavljal Peplov ter odprl vrata.

— Otroka... je zamrmral, dvignil roke in mežikal s solznimi očmi. Gospod vaju blagoslavljaj, otroka moja, živita... plodita se... množita se...

— Tudi... tudi jaz vaju blagoslavljaj... je izpregovorila mamica plakajoč vesela. — Bodita srečna, draga moja! O, vi mi jemljete moj edini zaklad! — se je obrnila k Ščupkinu. — Ljubite mojo hčer in sprejmite jo v svoje varstvo...

Ščupkin je odprl svoja usta od strahu in začudenja. Napad staršev je bil tako nenaden in smel, da ni mogel izpregovoriti niti besede.

letal, ki je bilo od naših letal napadeno pri Avčah, je bilo prisiljeno spustiti se v naših črtah na tla. Letalci so bili ujeti.

Letalski napadi na nemška mesta. Berlin, 4. oktobra. V noči od 2. na 3. oktober so sovražni letalci v številnih skupinah napadli nemška mesta. Posebnih uspehov ti napadi niso dosegli. Neko sovražno letalo je dospelo v pokrajino južno od Stuttgarta ter vrгло 6 bomb, ki so povzročile nekoliko stvarne škode, ne pa izgube človeških življenj. Deset letalcev je napadlo odprto mesto Frankfurt a. M. Večina bomb je padla izven mesta brez učinka na tla. Pet oseb je ranjenih, stvarna škoda neznatna. V loreskem industrijskem ozemlju se je pojavilo več letalskih skupin; samo eno je priletelo do okraja Dortmund. Ena oseba je bila vsled bombe ubita. Letalski napadi so se izvršili tudi na Rastatt, Baden-Baden in Tübingen. Nikjer ni bilo znatne škode.

Politični pregled.

= **Demisija Seidlerjevega kabineta?** O politični krizi v Avstriji piše dunajska »Zeit«: Za slučaj, da pogajanja ministrskega predsednika viteza Sedlerja z voditelji parlamentarnih strank glede odobrenja proračunskega provizorija ne bi imela uspeha, se sestavi nov kabinet. Kot naslednik se imenuje poljedelski minister grof Silva-Tarouca.

= **Iz begunskega odseka.** V begunskem odseku državnega zbora se je včeraj opozorilo na poročila iz Budimpešte o prisilnem iztiranju tam bivajočih galiških beguncev. Minister notranjih zadev je izjavil, da je že potrebno ukrenil glede zanesljivega poročila v tej zadevi. Sicer je pa tudi zastopnik ministrstva notranjih zadev stopil v stik z merodajnimi ogrskimi faktorji. Odsek je vzel ministrovo poročilo na znanje. Potem se je odsek bavil z vprašanjem vrnitve beguncev. Ministerijalni tajnik dr. Montel je podal v tej zadevi obsežna pojasnila.

= **Iz ustavnega odseka.** Ustavni odsek je sprejel včeraj predlog poslanca Pittonija in tovarišev. Predlog se glasi: Zbornica vzame na znanje, da je bil razpuščen z ustavnimi razmerami nerazdružljiv urad za vojno nadzorstvo. Razpust tega urada pa zbornice ne more ovirati, da bi ne izrekla obsodbe o ponesrečenem delovanju tega urada. Odsek izjavlja, da zbornica ne more priznati kot ustavne nobene uredbe, za katero bi ne nosil odgovornosti pristojni avstrijski resortni minister. Zbornica zahteva, da se ministerijalni komisiji ne prizna ne uradni značaj, ne izvršilno pooblastilo in da se njeno delovanje mora omejiti na to, da posreduje sporazumljenje med centralnimi mesti. Odsek je nadalje sprejel resolucijo, ki zahteva, da se odpravi označenje »politično sumljiv« in »politično nesumljiv«. Re-

»Ujel si se v mreže! — je pomislil gineč groze. — Samo pokrov za rakev še, bratec! Ne izviješ se!«

In pokorno je sklonil svojo glavo, kakor bi hotel reči: »Vzemite jo, jaz sem premagan.«

— Bla... blagoslavljam... je nadaljeval papa in istotako zaplakal. Natašica hčerka moja... stopi poleg... Petrovna, daj sveto podobno...

Tedaj pa je prenehal oče vdruživ plakat in lice se mu je zategnilo gnjeva.

— Klada! — je srdito zakričal nad ženo. — Tvoja bedasta glava! Kaj, je li to sveta podoba?

— O, vsi svetniki!

Kaj se je zgodilo? Učitelj lepomisja je plašno vzdignil oči in videl da je rešen: mamica je v naglici snela s stene mesto svete podobe sliko pisatelja Lažčnikova. Stari Peplov in njegova soproga, s sliko v rokah, sta stala vsa zmedena in ne vedoč, kaj naj storita in porečeta. Učitelj lepomisja je porabil zmešnjavo in zbežal...

solucija poslanca dr. Redlicha zahteva, da se dovoli redno prejetanje inozemskih časopisov. Nadaljni predlog zahteva, da se odločba cenzure končno veljavno izvrši v dveh urah, če se tiče člankov do 2500 besed, ter da se ustvari prizivna inštanca proti odločbam cenzure. Ta predlog se je izročil tiskovnemu odseku. Poslanec Onciul je vprašal, kdaj se bo nadaljevala debata o reformi ustave, na kar je načelnik dr. Mataja odgovoril, da je nadaljevanje debate zavisno od politične konstelacije, ker je dovoljen uspeh pričakovati le tedaj, če se prej doseže gotov sporazum med političnimi strankami.

= **O parlamentarnem položaju** se poroča z Dunaja: Proračunski odsek je sprejel včeraj predlog, da se razprava o proračunskem provizoriju za nedoločen čas odgodi. V parlamentarnih krogih so mnenja, da se hoče na ta način dati vladi možnost, da pridobi večino za provizorij in druge nujne državne potrebe. Prezidij poljskega kluba se je včeraj bavil z gospodarskimi zahtevami Galicije, ki se danes predlože ministrskemu predsedniku. Vlada upa, da se ji posreči sporazum s Poljaki, tako da bi se mogla v torek debata nadaljevati na trdnjši podlagi.

= **Mandat poslanca Grafenauerja.** V konferenci načelnikov državnozborskih strank je poslanec dr. Korošec zahteval, naj se postavijo na dnevni red naslednja poročila in sicer glede imunitete poslanca Grafenauerja in glede odškodnine interniranecem in konfiniranecem.

= **Ogrski minister za valuto.** Vladni ogrski list »Deli Hirlap« poroča, da vstopi tajni svetnik Szterenyi kot četrti minister brez portfelja v vlado, da vodi akcijo za ureditev valutnih razmer s pospeševanjem izvoza. Na Ogrskem se bavijo že dolgo časa z vprašanjem valute in so prišli do pravega spoznanja, da je smoteno pospeševanje izvoza glavni pogoj za izboljšanje naše denarne vrednosti. Zlasti uvažujejo na Ogrskem močnejši izvoz lesa.

= **Hindenburg,** heroj nemškega naroda, je praznoval pred nekaj dnevi svojo sedemdesetletnico. Sedaj se zahvaljuje za čestitke. V tej zahvali pravi med drugim, da ni treba skrbeti Nemcem, kaj bo po vojni, ker to prinaša le nezaupanje v lastne vrste in jači upanje naših sovražnikov, da pa naj Nemci zaupajo v to, da doseže Nemčija vse, česar potrebuje, da ostane varna za vse čase.

= **Nemiri v Turinu.** V svojem poročilu o turinskih nemirih poroča »Gazzeta Ticinese«, da so streljali na upornike s strojnimi puškami in da so vojaki še le pod pritiskom naknadno prispelih kontingentov rabili orožje. Skupine upornikov so se zabarikadirale v hišah. Poroča se končno, da je bilo 60 mrtvih in 120 ranjenih.

= **»Sedaj ni čas, da bi govorili o miru.«** Reuterjev urad poroča iz Londona iz govora ministra Churchilla sledeče: Naše misli se osredotočujejo v misli na odločilno zmago. Vsi želimo od srca, da bi bil mir na zemlji, a sedaj ni čas, da bi govorili o miru. Sedaj smo v najresnejši fazi vojne, v kateri bo boj narodov silen, in v kateri pridobimo vse sadove za vse čase ali pa jih sramotno in brezskrbno zavržemo. Približali smo se našim vojnim ciljem, a uresničeni še niso. Pruski militarizem še ni uničen. Ni pretiravanje, če govorimo ali pišemo, da so voditelji pruskega militarizma sovražniki človeštva. Strašna napaka bi bila, če sklenemo mir, preden dosežemo naše cilje. Če dožive Nemci odločilen poraz, tedaj šele izgube vero v svoj vladni sistem. In če potem še razumejo, da jih vodi v bedo in jih napravlja za sovražnike človeštva in če se porode k narodu s svobodami demokracije, tedaj upam, da pride mir, resničen mir na trajnih temeljih. Če se konča ta vojna z nezadovoljivim mirom, ne bo Anglija nikdar mirna. Tudi Amerika ne bo mirovala, dokler ni dosežena končna odločitev. Nobenega vzroka ni, da ne bi premagali nevarnosti in pomanjkanja, kadar se lotimo energičnih ofenziv. Prezgodaj je še, da bi dejali, da je premagana vojna podmorskih čolnov. Ne vemo, v kakšni novi obliki se ponovi in v koliko bodo učinkovale protiodredbe; ali prezgodaj pa ni, če trdimo, da smo

držali drugo nemško podmorsko vojno proti temu otoku v šahu in jo celo zavrnil. Prihodnje leto bodo naše armade močnejše in boljše opremljene, če bo trajala še vojna, česar nas pa bog obvaruj. Mi smo polni zaupanja, a polni zaupanja so tudi Nemci. Svojih obupnih naporov ne napravljajo brez vzroka, saj vedo, da so Britje glavni faktor v vojni, saj vedo, da naše moči ni mogoče zdrobiti in da bo le še naraščala.

= **Papež kot mirovni posredovalec.** »Giornale d'Italia« poroča, da je poslal papež ententnim državam noto. V tej noti izjavlja, da z vso gotovostjo ve, da je Nemčija pripravljena izprazniti Belgijo in severno Francijo. Dalje vprašuje papež ententne vlade, če žele, da prosi Nemčijo, naj natančno pove pogoje za to izpraznitev. Torej ponuja papež s tem direktno svoje posredovanje. »Giornale d'Italia« pristavlja, da so papežu znani pogoji vsled razgovorov dunajskega in monakovskega nuncija z avstrijsko in nemško vlado. Poročilo dunajskega nuncija naznanja avstrijske pogoje napram Italiji. Glasilo nemškega centra, berlinska »Germania« piše z ozirom na to poročilo italijanskega lista, da odgovarja to poročilo resnici. Nadalje pa pišejo zopet švicarski listi, da bo odgovor entente na to papeževo noto tako odločno odklonilen, da onemogoči vsak nadaljni papežev poizkus za dosego miru.

= **Mirovna pogajanja.** Kodanjski »Socialdemokraten« pravi z ozirom na rajhskancelerjevo izvajanje, da gotova mesta njegovega in Kühlmannovega govora potrjujejo vesti, da so mirovna pogajanja v neki obliki že v teku. Kühlmannova izvajanja, da prinese bodoči tedni odločitev o tem, če pride še do četrte zimske vojne ali ne, kažejo tudi na to, da se vojskujoče države že razgovarjajo.

= **Wilson proti gospodarski vojni.** Londonska »Morning Post« poroča iz Washingtona: V noti na aliirance zahteva predsednik Wilson, naj se sklep pariške gospodarske konference glede nadaljevanja gospodarske vojne proti centralnim državam tudi po sklepu miru razveljavi.

= **Žalostne razmere na Ruskem.** Poročevalec angleškega lista »Times« piše o razmerah na Ruskem: Na Ruskem vlada največja nebrzdanost. Vojaki si dovoljujejo vse mogoče napade in nadlegovanja, ne da bi bili kaznovani. Da pretepajo oficirje, to ni prav nič nenavaden dogodek. Prav tako strašno je tudi s teorijami revolucije. Vsakdo sme izgovarjati svoja nevarna, da celo veleizdajalska mnenja in jih tudi razširjati. Vse vrste ropov in umorov so na dnevnem redu. Zastavo revolucije zlorablja, da zakrivajo brezštevilne zločine, kajti izgleda tako, kakor da je vse prav in primerno, kar se misli in dela v ruski republiki. Trajno napredujoča dezorganizacija v trgovini in industriji, divje zapravljanje narodnega premoženja in padanje javnega kredita vodijo neizogibno k državnemu bankrotu. Vedno jasnejše se kaže, da vodijo revolucijo tuji vplivi, ki delujejo v državi sovražnem zmislu.

= **Kmetje, temelj ruskega demokratičnega vladanja.** V 18. zvezku »Sozialistische Monatshefte« piše Max Schippel o Rusiji: Prebujenje krščanskih držav, ki so se odcepile od Turčije in se zbudile k samostojnemu političnemu življenju, je že desetletja sem rušilo sanje o splošni, enostranski nadvladi Rusije na Balkanu. Vojna pa je za vedno napravila konec tem sanjam. In izrecno poudarjanje, da se odreka začasna vlada Carigradu, ki je vse-kakor zaradi mnogih in važnih ruskih interesov tako zaželjeno izhodišče iz Črnega morja, ni le lepa kretnja revolucijske ideologije proti imperializmu poraženih prednikov. To odrekanje je neizogibno priznanje od strani mlajših, doslej zatiranih družabnih plasti, da potrebuje Rusija za bližnjo bodočnost vse svoje sile za notranje reforme gospodarskega, socialnega in nacionalnega značaja in za poljedelsko izrabljanje svojih bogatih, doslej še nedotaknjenih ozemelj na daljnem vzhodu in bližnjem jugovzhodu še nerazvite ogromne države. Ravno kmetjski življenj, edini mogoči temelj bolj dolgo trajajoče ruske demokratične vlade (kajti indu-

strijsko proletarska manjšinska diktatura bo vedno le začasno od razburkanih valov nenadnega revolucijskega viharja na površju velja lahko kot zanesljiv nositelj mirovnega gibanja in kot odklonitev stare, v notranjosti in na zunaj propadle nadvlade na Balkanu. S tem so pa dani tudi temelji, da se izločijo stara, mnogokdaj le namišljena nasprotstva med Rusijo in Nemčijo, izločijo se gotovo bolj uspešno kakor nasprotstva z Anglijo. In ko se bo s časom pečala ruska politika zopet mnogo bolj z zadevami srednjega in daljnega vzhoda, bo čutila doslej še prikrita nasprotstva z Anglijo.

„Militariziranje“ delavcev v Pragi.

Češki poslanec sodrug Nemec in tovariši so vložili te dni v poslanski zbornici interpelacijo o »militariziranju« v Pragi. Vsebinska interpelacije je naslednja:

Po gibanju praškega delavstva, ki se je vršilo proti koncu meseca maja, so nalepili po praških tovarnah razglase, ki so naznanjali, da se uvršča delavstvo teh obratov v vojaško službo in se odpravlja njih združevalna (koalicijska) pravica in osebna svoboda. Poleg teh odredb sta bila poklicana dva delavca češkomoravske tovarne, in sicer Hradecky in Mach pri firmi Sellier in Bellot, ter šest delavcev v vojaško službovanje, ki so se morali zglasiti v Podporelcu, kjer so jih zaprli.

Kar se tiče manifestacije delavstva pri firmi Sellier in Bellot, si je delavstvo prej izposlovalo dovoljenje firme in dovoljenje pristojnega vojaškega voditelja. Manifestacija se je tikala le mezdnih zahtev in delavstvo je drugi dan zjutraj šlo zopet na delo. Obratno vodstvo pa ni dovolilo delavstvu vstopa, in izjavilo, da bo do konca tedna delo počivalo. V Komarovu pri Horovicah, v železarni firme T. C. Petzold, v kateri je nastalo zadnje dni gibanje, so bili zopet štirje delavski zaupniki pozvani, da takoj nastopijo vojaško službo. V tem obratu je diktiral ravnatelj delavcem tridnevni zapor, ki ga je vojaški poveljnik drugi dan po svojem prihodu odobril.

Delavstvo firme Wohanka in Komp. v Pribramu se je pritožilo po treh svojih zaupnikih pri pritožbeni komisiji 2 v Pragi. Delavstvo je pri komisiji doseglo nekaj koncesij. Po štirinajstih dneh so zaupnike razgnali za kazen, in sicer so poslali enega v Heb, enega v Klotovo in enega v Šlan. Premestitev je zapovedal vojaški poveljnik.

V Holubkovu je sklenilo delavstvo tovarne Hopfengärtner s firmo delovno pogodbo, ki jo je tovarna med vojno ves čas prezirala in enako tudi delavske zaupnike. Dne 10. maja so se zbrali delavci imenovane tovarne na dvorišču in so prosili ravnatelja, da preskrbi boljšo aprovizacijo za delavstvo. Nato sta bila zivoljena dva člana iz delavnice, ki ju je ravnatelj priporočil okrajnemu glavarstvu v Rokičanah, da zahtevata več živil. Dne 11. maja se zglasita pri raportu, češ, da delavstvo gladije. Ko jih je polkovnik Brauner zaslišal, ju je imenoval ravnatelj hujšaka. Polkovnik je izjavil: če se bo to ponavljalo, bo pozval vojaštvo, odpravil vse iz kraja, delegate dal obesiti, če so take bestije; njih rodbine ne dobe nikakršne podpore in morajo poginiti. Čim je kateri zaupnikov hotel govoriti, je zakričal polkovnik nad njim, da naj molči.

Ker so v enakih primerih in tudi sicer zapirali zaupnike, ki imajo nalogo, da pojasnijo zahteve delojemalcev, in se to še dogaja, je podobno, da se hoče z zapiranjem delavskih zaupnikov sistematično zabraniti delavstvu, da bi se pritoževalo proti nedostatkom sploh. To stremljenje naravnost nasprotuje namenom vlade, ki z ustanovitvijo pritožbenih komisij sama priznava zaupniški sistem, brez katerega ni mogoče, zlasti v velikih obratih, predlagati delavskih želja in pritožb.

Z očitvijo kršitvijo zakonov, s strahovanjem in z vojaškimi odredbami naj se delavstvu zaveže jezik, ne da bi se prej prepričali o povodih, ki povzročajo taka gibanja. Zato vprašajo interpelanti deželnoobrambene ministra, ali hoče odrediti, da se delavski zaupniki izpuste na svobodo, da se delavcem zopet da koalicijska in osebna svoboda ter da se vojaški voditelji v tovarnah človeško in človekoljubno obnašajo.

Dnevne beležke.

— Sodrug Kautski — ni več urednik znanstvene revije „Neue Zeit“! Berlinski „Vorwärts“ javlja dne 2. t. m., da je strankino vodstvo odpustilo in takoj odstavilo sodruga Karla Kautskega in Emanuela Wurma, ki sta doslej urejevala „Neue Zeit“. Ta ukrep utemeljuje vodstvo s tem, da pripadata urednika neodvisnim in sta porabljala jima zaupani list v namene razkola. Novi urednik je Henrik Cunow. — To poročilo je vznemirljivo in bridko. Karl Kautski je „Neue Zeit“ ustanovil, jo dvignil do ugleda kot urednik s svojo neobzirno objektivnostjo. Karl Kautski izključen iz organizacije nemške stranke: tega ne moremo umeti! Vemo sicer, da je bilo nasprotje med strankino večino in Kautskyjem že dlje časa, toda ta javni spor med njim in stranko nam pove preveč. Sodrug Kautsky je prvi in najznamenitejši propagator Marksovih nauk, dosleden, avtoriteta, ki ga priznava kot takega ves učenjaški svet. Zlasti je tudi v narodnostnem vprašanju nedavno jasno povedal svoje stališče, ki se vjema povsem z našim stališčem. V „Leipziger Volkszeitung“ se poslavlja Kautsky od „Neue Zeit“, ki nosi vsled njegovega dolgoletnega dela pečat njegove osebnosti. V tem slovesu pripoveduje, da je njemu in Wurmu odpovedalo strankino vodstvo službo z 31. decembrom, a z naročilom, da naj takoj prekine svoje delo. To se je zgodilo tako naglo, da se nista mogla posloviti odstavljena urednika od svojih čitateljev. Kautsky pravi: „To presega vendar torpediranje brez svarila!“ Kautsky ostro protestira proti postopanju strankinega vodstva in „Leipziger Volkszeitung“ sprejema Kautskyjevo zadevo kot svojo. „Neue Zeit“ je odslej mrtva za ono socialno demokracijo, ki nosi to ime z vso pravico. Gre za glasilo, ki ga je vodstvo tako enostavno odvzelo, ki je osebno življensko delo enega samega, njegova duhovna lastnina. — Ta nepremišljeni korak strankinega vodstva zbudi v vseh socialistih najtrpkejša čustva.

— Karl Kautsky kot znanstvenik. Da se prepričajo naši čitatelji, kakšno globoko in obširno znanje ima Kautsky, kako predela vsako vprašanje sistematično in dosledno po socialističnem pojmovanju, bomo pričeli prihodnji teden s priobčevanjem enega izmed njegovih zadnjih del, ki jih je priobčil letos v „Neue Zeit“, namreč delo, ki razpravlja o razmerju med Avstrijo in Srbijo. Že snov sama na sebi je velezanimiva za nas; hkratu pa bogati čitatelj, če prebere to delo, ker prinaša v pregledni zvezi vse, kar je poročilo in poostrolo spor med Avstrijo in Srbijo. Opozarjamo vse slovensko delavstvo že danes na serijo teh člankov.

— Modrost odbora I. društva hišnih v Ljubljani. Ljubljanski občinski svet je napravil velik greh dne 11. septembra 1917, ko je sklenil, da se smejo močiti mestne učiteljice in uradnice. Tako pravi odbor društva hišnih posestnikov v Ljubljani v svoji pritožbi na deželni odbor. Hišni posestniki utemeljujejo svojo pritožbo s tem, da omožene uradnice in učiteljice zaradi rodbinskih zadržkov in bolehanja ne morejo opravljati redne službe, grede mnogo prej v pokoj nego samske, njih dohodki in doklade se hitreje večajo zaradi rodbinskih razmer ter povzročajo občini nepotrebne stroške, ki obremenjujejo največje davkoplačevalce, hišne posestnike. Odbor pravi, da je splošno načelo, da ima mož materialno skrbeti za ženo, žena pa za otroke in gospodinjstvo. Uradnice, ki se može, naj rajši prepuste dobro službo mlajšim močem. Pritožba se končno jezi, da stroški za mestno upravo rapidno naraščajo in občinski svet sklepa le doklade in ne poišče drugih davčnih dohodkov. Zaradi omoženih mestnih uslužbenk se bodo odstoki za mestno

upravo znatno povečali in zvišale doklade zato naj deželni odbor tega sklepa ne odobri. — Tako modre pritožbe že dolgo nismo čitali, zato nas pa prav veseli, da jo je objavil včeraj ljubljanski „Slovenec“. Ne bomo se prerekali z odborom o socialnih pravicah žene, o svobodi žene, tudi ne bomo dokazovali, kar potrjuje veda in statistika, da so omožene žene manj podvržene boleznim, kakor samice, ter da povzroča bolehavost v rodbinah najčesteje le socialna beda in le tupatam tudi nesrečno rodbinsko življenje. To ve danes vsak abecedar. Nesocialno stališče, da se utegnejo omoženim ženam zvišati dohodki in doklade z ozirom na rodbino, ter da je zaraditega treba prepričati možitev, da se ne zvišajo davki hišnim posestnikom, je neresno. Plače mestnih uslužbenecv in uslužbenk bodo tedaj podražile stanovanja in ljudje bodo bežali iz Ljubljane, ubogi hišni posestniki pa bodo imeli prazna stanovanja! Protest je vložen le proti sklepu občinskega sveta, a je maskiran z bodočimi dokladami, ki jih občina zvali na davkoplačevalce — hišne posestnike. Za danes nimamo za tako pritožbo druge sodbe kakor te, da je pritožba atentat na svobodo človeških pravic, polna neodkritosrčnosti in naivna ali pa zlobna.

— Pozor člani konsumnega društva za Ljubljano in okolico. Člansko zborovanje za Vič in Rožno dolino je nocoj ob 8. zvečer v gostilni »Amerika«, za Šiško pa v ponedeljek ob 8. zvečer pri Sternu.

— Tedenski izkaz o zdravstvenem stanju mestne občine ljubljanske od 23. do 29. septembra: Novorojencev 14, umrlo 45 oseb, 22 domačinov in 23 tujcev. Vsled griže je umrlo 6 oseb, med njimi 3 tujci, vsled jetike 2 osebi, med njima 1 tujec, vsled različnih bolezni 36 oseb, vsled umora 1 oseba. Na tifuzu je obolelo: 2 domačina, 6 tujcev, 156 vojakov; na griži: 4 domačini, 4 tujci in 26 vojakov; na difteriji 2 domačina.

— 400 vagonov krompirja morajo oddati karnjski kmetovalci iz okrajnih glavarstev Kamnik, Kočevje, Krško in Novo mesto za soško armado. Poveljništvo te armade je naprosilo kmetijsko družbo za Kranjsko, da vpliva na kmetovalce, naj radi izroče krompir za to armado, ki ga pogreša že od decembra lanskega leta. Da ne bo vsled te oddaje krompirja oškodovano kranjsko prebivalstvo, dobi oni krompir, ki ga prejme soška armada iz drugih dežel.

— Poljedelci, ki so bili oproščeni do 30. septembra, oziroma do 31. oktobra, so oproščeni glasom odredbe ministrstva za deželno brambo še do 31. oktobra, oziroma do 30. novembra.

— Dvanajstletni begunec ustreljen. Graški listi poročajo, da se je med mladino v begunskem taboru v Wagni zadnji čas pojavila upornost nasproti predpisom. Žandarmerija je vsled tega hotela prijeti glavnega krivca, ženske in mladina pa so baje hoteli to preprečiti. Žandar je vsled tega rabil orožje. Nek 12 letni deček je bil ustreljen. Poročilo dostavlja: Pod vtisom krvavega dogodka je nastal mir...

— Oficir umori vojaka. Kakor smo že včeraj omenili, je v državnem zboru češki socialist Tomašek interpeliral ministra za državno brambo v zadevi dogodka na dunajskem vzhodnem kolodvoru, kjer je nek častnik po kratkem prerekanju z bajonetom zabodel vojaka Moritza. V »Arbeiterzeitung« poroča nek očitavec o dogodku. Iz obširne poročila posnamemo: V ponedeljek ponoči malo pred odhodom oddelka strojnih pušk 3. dragonskega polka je bil dragonec Josip Moritz po kratkem prerekanju od poročnika Zertyja z bajonetom zaboden. Moritz, ki služi že sedem let, bi imel oditi že četrtič na fronto. Bahal se je pred odhodom nasproti prijateljem s svojim junaštvom, češ, kar store narednik in poročnik, ne pride niti v poštev. Pri tem je pokazal z roko do kolena. Poročnik Zerty je dragonca poklical na stran, ga dvakrat pograbil za prsa ter zaklical: »Moža odvesti!« Poročnik je potem izginil v temi. Dragonca niso mogli odvesti, ker je bil mrtev. Zaboden je bil ravno v srce. Ko je prišel zdravnik, je klical Zerty: »Kaj delajo železničarji

tukaj? Ti klepetajo. To je vojaška zadeva. Naj se odstranijo! — »Arbeiterzeitung« pripominja: Dogodek ni popolnoma jasn, gotovo pa je, da pred zabodljajem ni napadel ne poročnik dragonca, ne dragonec poročnika, kakor je izpovedal poročnik Zerty, ki trdi, da ga je Moritz s pestjo udaril, na kar je on po predpisih rabil orožje. Poročnik je zahteval od zdravnika, naj konstatira sled udarca; zdravnik pa je izjavil, da ni nobenega sledu udarca.

— **Nakaznice za čevlje.** Po vzorcu nakaznic za oblačila se bo s posebno naredbo v kratkem uredil tudi promet s čevlji. Naredba ima namen, one ljudske plasti, ki neobhodno potrebujejo usnjato obuvalo, preskrbeti s čevlji. Izdale se bodo prejemnice, ki se bodo pri oskrbovalnicah za obleko zamjenjale za čevlje. Vse druge osebe, ki nimajo čevljev v rezervi, dobe tudi prejemnice, morajo si pa čevlje kupiti same v svobodni trgovini.

— **Zasežene zaloge čaja.** Ogrski urad za ljudsko prehrano je sklenil, da zaseže vse zaloge čaja proti maksimalni ceni 50 kron. Doslej je veljal kilogram čaja 200 kron.

— **Saharin,** ki ga morajo rabiti sedaj po kavarnah namesto sladkorja, je strup, tako trdi zdravnik dr. Richter v nemški reviji »Natur und Gesellschaft«. Ta zdravnik zelo obsoja državne oblasti, ki dovoljujejo — pravzaprav zapovedujejo — da se rabi ta strup.

— **Finančni položaj državnih železnic.** V železniškem odseku je železniški minister na vprašanje poslanca dr. Laginje podal pojasnilo o neupravičenem finančnem položaju uprave državnih železnic. Vzrok leži v silnem zvišanju stroškov za personele in za potrebni material. Da se izboljša finančni položaj, se mora v bližnjem času vnovič revidirati blagovni tarif.

— **Brzojavke** so dovoljene odslej v notranjosti Avstrije v vseh deželnihi jezikih.

— **Deputacija delavstva.** 2. oktobra je prišla velikanska deputacija delavstva iz 50 praških tovarn v poslansko zbornico. Deputacija je bila pri ministru za notranje zadeve, pri ministru za prehrano in pri ministru za deželno brambo. Deputacija je predložila politične in gospodarske zahteve. Zahtevala je, da se ustavi preganjanje delavstva po vojaških oblastih in da se preskrbi delavstvu dovolj živil, premoga, masti in petroleja.

Strokovno in združno gibanje.

Nemška zveza kovinarjev je imela v pretečenem letu 247.360 članov, dohodkov pa 7.266.540 mark. V letu 1916 so bila precejšnja mezdna gibanja. Udeležilo se jih je 669.017 oseb v 5261 obratih.

Splošno konsumno društvo v Düsseldorfu je kupilo posestvo Söbberinghof z vsem živim in mrtvim inventarjem, z vso žetvijo na poljih za 800.000 mark, všteti za 32 tisoč mark akcij neke tovarne za sladkor.

Združni zakon na Francoskem. 10. maja je stopil na Francoskem v veljavo združni zakon, glasom katerega smejo prodajati zadrage odslej blago tudi nečlanom, a morajo sprejeti vsakega stalnega odjemalca kot člana. Vplačani kapital se sme obrestovati kvečjemu po 6 odstotkov. Država sme dajati zadrugam posojila po 2 odstotka. Državni sklad, iz katerega se dovoljujejo ta posojila, znaša 2 milijona frankov.

Aprovizacija.

Špeh za tretji okraj dobe prebivalci tega okraja v soboto 6. t. m. popoldne na nova nakazila za mast v Kranjčevi hiši na Poljanski cesti št. 15. Določen je ta-le red: Od 12 do 1 št. 340 do 540, od 1 do 2 št. 541 do 740, od 2 do 3 št. 741 do 940, od 3 do 4 št. 941 do 1140, od 4 dalje št. 1141 do konca. Vsaka oseba dobi četrt kg. Kilogram stane 8 K 80 vin. — **Špeh za četrti okraj** se razdeli

krat dopoldne, na nova nakazila za mast v Kranjčevi hiši na Poljanski cesti št. 15. Določen je ta-le red: V nedeljo 7. t. m. dop. od 8 do 9 št. 1 do 200, od 9 do 10 št. 200 do 400, od 10 do 11 št. 400 do 600, od 11 do 12 št. 600 do 800. V ponedeljek 8. t. m. dopoldne od 8 do 9 št. 800 do 1000 od 9 do 10 št. 1000 do 1200, od 10 do 11 št. 1200 do konca. — Vsaka oseba dobi četrt kg. Kilogram stane 8 K 80 vin.

Kislo zelje na rumene izkaznice B. dobe stranke v soboto 6. t. m. in nedeljo 7. t. m. v cerkvi sv. Jožefa. Določen je ta-le red: V soboto 6. t. m. popoldne od 1 do 2 št. 1 do 200, od 2 do 3 št. 200 do 400, od 3 do 4 št. 400 do 600, od 4 do 5 št. 600 do 800, od 5 do 6 št. 800 do 1000. V nedeljo dopoldne od 8 do 9 št. 1000 do 1200, od 9 do 10 št. 1200 do 1400, od 10 do 11 št. 1400 do 1600, od 11 dalje št. 1600 do konca. — Vsaka oseba dobi največ en kg zelja. Če pa ji je to preveč, ga lahko vzame tudi manj. Kilogram stane 80 vin. Prinesite s seboj posodo in drobiž.

Listnica uredništva.

Matevž K. — Pojdite k odvetniku. Zadeva je zelo zamolana. Pridite povedat, kakšen bo rezultat. — **Marlija N.** — Imate prav, poročajte o uspehu. — **Andrej Svete:** Konzulati imajo namen: poročati svojim vladam o trgovskih industrijskih in kmetijskih razmerah držav, v katerih so, dajati informacije, varovati lastne državljane itd. Poleg konzulotov so še diplomatska zastopstva. Žal, da ni tako, kot bi moralo biti. — Na Nizozemskem je naš konzulat v Amsterdamu. — **Iv. Straus, Idrija:** Zglasite se v uredništvu, kadar pridete v Ljubljano.

Razno.

* **Nedovoljeno posojilo.** Budimpeštanska mestna občina je hotela najeti 200 milijonsko posojilo za investiranje. Vlada ne dovoli tega posojila.

* **Dovoz sadja v Berlin** ustavljen. Tudi v Nemčiji je letos obilo sadja. Dovoz sadja v Berlin je tolik, da se sadje le težko proda, vsled česar je centrala za sadje in sočevje dovoz sadja v Berlin začasno ustavila, dokler ne bodo porabljene velike zaloge.

* **V Prusiji ostane vse pri starem.** V političnih krogih v Berlinu trdijo, da s stališča demokracije ni ugodno rešeno vprašanje reforme za prusko gospodarsko zbornico. V zbornico pokličejo v presežni večini agrarce in konservativne elemente. Stranke leve so odločene, da se prav ostro upro taki »reformi«.

* **Položaj v Italiji.** Stockholms Dagblad razpravlja o položaju v Italiji, kjer vlada iz različnih vzrokov prav razburjeno razpoloženje, ki ga priznava tudi ententno časopisje. Razpoloženje se izraža v ostri agitaciji proti vojni. V Italiji manjkajo premog in najvažnejše življenske potrebščine. Socialno revolucionarno ali oficielno socialistično časopisje ima zato prav ugodna tla za protivno agitacijo in je v zvezi z Ljeningovo skupino. Pred kratkim so celo zaplenili tajno okrožnico, kjer pozivlja strankino vodstvo na akcijo, potem katere se izsili konec vojne še pred zimo.

* **Novi ruski poslanik v Bernu,** znani pacifist Jefremov, je potrjen. Njegovo imenovanje zbuja splošno pozornost.

* **Ruska vlada** je odstavila v zvezi s Kornilovim gibanjem 31 zbornih, divizijskih in polkovnih poveljnikov.

* **D' Anunzio,** znani italijanski pesnik in vnet zagovornik vojne proti Avstriji, je postal major.

* **Italijanski kralj** je prišel v nedeljo v Pariz, v torek se je odpeljal v London. Potovanje je z ozirom na nevarnost podmorskih čolnov popolnoma tajno.

* **Angleško maščevanje.** Angleški listi poročajo, da prično sedaj tudi Angleži z neizprosno zračno vojno proti nemškim mestom kot maščevanje za nemške napade na angleška mesta.

* **Tajfun na Japonskem.** Iz Tokia se brzojavno poroča: Pri tajfunu, ki je trajal štiri ure, je bilo 138 oseb ubitih, 1346 hiš razrušenih in 2098 hiš poškodovanih. 217 oseb se pogreša. Več vasi je bilo poplavljenih. Nasadi riža so močno trpeli.

* **Hmelj kot tobak.** Kakor se iz Zateca na Češkem poroča, so se na račun trgovskih tvrdk iz Nemčije v tamošnjem okraju v zadnjem času nakupile velike množine starega hmelja raznih letnikov iz prva po 50 kron za stot, pozneje že po 80 kron. Ta hmelj se dobavlja za nemško armado kot nadomestilo za tobak. Hmelj, zmlet in pomešan z drugimi kemičnimi pridatki, je baje dober nadomestek tobaka.

* **Pet milijonov mark za glavo cesarja Viljema.** Francoski listi poročajo, da so meščane severnoameriškega mesta Malvane zložili pet milijonov frankov kot nagrado za umor nemškega cesarja.

* **Prve slušateljice teologije na Ogrskem.** Na budapeštanski reformirani teološki akademiji sta se vpisali letos dve dami kot slušateljici teologije. O vprašanju, je-li je pripušiti tudi ženske k duhovnemu poklicu, bo odločal prihodnji konvent.

Konsumno društvo za Ljubljano in okolico

P. Z. Z. O. Z.
vabi tem potom vse člane na
redna

članska zborovanja.

Za okrožje Vič — Glince — Rožna Dolina:

5. okt. na Glincih v gostilni Amerika. Začetek ob 8 uri zvečer.

Za okrožje Tržič — Kovor — Križevci:

7. okt. v Tržiču pri Pelarju. Začetek ob 3 uri.

Za okrožje Sp. in Zg. Šiška:

8. okt. zvečer v gostilni pri Sternu začetek ob 8 uri.

Za okrožje Udmat — Zelena jama — Moser:

9. okt. v Udmatu pri Pavšku. Začetek ob 8 uri zvečer.

Za okrožje Sodna ul. in Krakovo — Trnovo:

13. okt. pri Perlesu. Začetek ob 8 uri zv.

Za okrožje Jesenice — Sava — Kor. Bela:

14. okt. dop. ob 10 uri na Jesenicah pri Peklarju, pop. ob pol 3 pri Werglesu na Savi, pop. ob 5 uri na Koroški Be i pri Zumru.

Dnevni red na zborovanjih

1. Poročilo o poslovanju v letu 1916/17
2. Volitev delegatov in namestnikov;
3. Vojna zveza.
4. Predlogi in nasveti.

Občni zbor se vrši 21. oktobra v restavraciji južnega kolodvora v Ljubljani.

V Ljubljani, 20. septembra 1917

Nadzorstvo. Načelstvo.

Zidarje, tesarje in delavce

se sprejme proti dobremu plačilu. Pri delu izven Ljubljane je prehrana zagotovljena.

Vpraša se pri Kranjski stavbeni družbi v Ljubljani Levstikova ulica št. 19.

Vrvica

pletena
iz
celuloze

E. MENASSE

skladišče in zastopstvo
papirnih tovarn v
TRSTU.